

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenunțarea se face în Săbii la expediția foiei pe afară la c. r. poste cu bani ga'ta prin scrisori francate, adresate către expediția. Pretul pnenunțării pentru Săbii este pe anu 7 fl. v. a. ear pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 6 ANULU XXI.

Săbii, in 21 Ianuaru (2 Febr.) 1873.

tru celelalte părți ale Transilvaniei pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țeri streine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru întâi'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ora cu 5 1/2 cr. și pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Nr. cons. 68/1873.

Preacinstiilor Parinți Protopopi și Administratori protopopesci! Cinstitei Preotimi și întregului nostru popor credincios din Archidieceș'a Ardélului de religiunea ortodoxa orientala, pace și daru dela Ddieu Tatalu și dela Domnulu nostru Iisusu Christosu!

Dupa ce cu anulu trecut 1872 a expirat periodulu de trei ani, pentru care Archidieceș'a noastră a Ardélului s'a constituitu in întielesulu Statutulu organieu, și dupa ce din partea Consistoriului archidieceșanu prin ordinațiunea sea din 14 Decembre a. tr. nr. cons. 1110/1872. s'a facutu dispozițiune pentru reconstituire in întielesulu Statutulu organieu a Archidieceșei noastre in părțile ei inferiori, adeca: a sinódeloru, comiteteloru și epitropieloru parochiali și protopresbiterali, — urmēja acum constituirea de nou a Archidieceșei in părțile ei superiori, adeca: a sinodulu archidieceșanu, a senatulu scolaru și epitropescu din Consistoriulu archidieceșanu.

Deci in puterea §-fului 90 din Statutulu organieu convocu prin acéș'a sinodulu archidieceșanu, ce in întielesulu §-fului 89 din St. org. se va țienea la Duminică Tomei, carea in anulu acéș'a cade pe diu'a 15 Aprilu a. c., iera in privinți'a aleggerilor deputatiloru sinodali clericali și mireni afli de bine a rendoi următoarele, și anume:

I. In privinți'a aleggerii deputatiloru mireni:

a) că pre lângă stricta observare a §-fului 91 din St. org. carele prescrie normele privitoare la aleggerile deputatiloru sinodulu eparchialu, comunele noastre bisericesci sa se coadune in sinóde parochiali, in cari aleggerii conformo §-fului 91. punct. e. din Stat. org. și alyu pre presiedintele, doi barbati de incedere și unu notariu, și astfelu constituindu-se sinódele parochiali alyu dupa prescriesele acum numitulu §-fu și punct. doi deputati, avendu a se observá la acéș'a alegere mai departe punctele f. și g. totu din §. 91;

b) că acéști doi deputati, că tramisii singuraticeloru sinóde parochiali negrestu sa se presentie la comisariulu consist. pre 25 Martiu a. c. dupa sânt'a liturghia, și sa-i presentie protocoálele sinódeloru loru parochiali; — in care di au sa se afle și comisarii consistoriali in locurile designate spre primirea protocoáloru de alegere dela singuraticele sinóde parochiali prin tramisii loru, spre a sferși scrutiniulu loru s. c. l.

II. In cātu pentru aleggeria deputatiloru clericali renduescu: că preotii sa se adone spre aleggeria deputatiloru loru pre 8 Martiu a. c. in locurile desemnate spre acéștu sferșitu, avendu a urmă in privinți'a aleggerii deputatiloru dupa cuprinsulu punctulu d) alu §. 91 din Stat. org.

III. Ce privesce cele două-dieci de cercuri pentru aleggeria deputatiloru clericali și pentru scrutiniulu aleggeriloru facute in sinódele parochiali a deputatiloru mireni, precum și denumirea comisariiloru consistoriali clericali și mireni, — atātu cercurile cātu și comisarii consistoriali remănu deocamdata precum i-amu designata pentru anulu 1870 in circulariulu meu din 22 Ianuaru 1870 nr. cons. 18, pre lângă următoarele modificatiuni și anume:

1. In privinți'a cercuriloru.

a) In cerculu alu II. de locu pentru aleggeria deputatiloru clericali și pentru scrutiniulu aleggeriloru de deputati mireni se designeaza la dorinți'a cercului c e t á t e a S a b i i u ;

b) In cerculu alu XII. loculu de alegere și scrutinare pentru mai bun'a inlesnire a aleggeriloru se designeaza B r a s i o v u l u .

c) In cerculu alu XVI. totu pentru inlesnirea aleggeriloru se designeaza C l u s i u l u .

2. In privinți'a comisariiloru consistoriali se facu următoarele schimbări:

a) In cerculu alu II. de comis. cons. clericalu se denumesce par. prot. Ioanu Popescu;

b) la cerculu alu IV. comis. cons. clericalu par. adm. pescu Grigoriu Maieru;

c) In cerculu alu VIII. com. cons. clericalu par. prot. Nicolau Mihaltianu;

d) In cerculu XVI. comis. cons. mirenu se denumesce in loculu dlui deputatu dietalu Petru Nemesiu dlui Victoru Piposiu.

Aici afli de bine a aminti și aceea, ca dd. comisarii consistoriali atātu clericali cātu și mireni din cauza, ca ne lipsescu inca fonduri pentru rebonificarea speseloru de drumu, sa binevoiesca a privi acéșta insarcinare de o misiune onorifica.

Mai departe Ve aducu aminte lubitiloru, cumca și cu acéștu privilegiu silitu sum a Ve provocá, că sa contribuiti cātu de putienu, inse in suma corespunditoare pentru acoperirea cheltueleuru pre sém'a deputatiloru vostri dela sinodu.

Dupa cum Vi s'au aretatu in cerculariele consistoriali din 17 Septembre 1868 nr. cons. 1015, 4 Novembre 1870 nr. cons. 911 și 16 Martiu 1872 nr. cons. 234, sum'a intréga prisosita dupa acoperirea cheltueleuru necesari din colectele facute pre sém'a congreseloru noastre nationali bisericesci din anii 1868 și 1870 precum și a sinódeloru diu 1864, 1870 și 1871 au fostu 3560 fl. 82 1/2 xr. și la acéș'a adangendu-se sum'a ce au prisositu din colect'a de 1393 fl. și 10 xr. de pre anulu 1872, de 172 fl. 10 xr.; la lineu anului 1872 intréga suma face, dupa cum se arata in protocoálele epitropiei archidieceșane 3732 fl. 96 1/2 xr. v. a. și se afla depusa in cass'a de pastrare din Săbii spre fructificare.

Acéșta suma manipulata cu sufletu curatu compune astadi unu fondu deosebitu, sub numirea: „Fondulu sinodalu archidieceșanu“, despre care se da socotéla din partea Consistoriului nostru in totu anulu la sinodulu archidieceșanu, și care e meritu cu vreme a intempiná tóte cheltuelele sinódeloru și congreseloru noastre nationali bisericesci. Si fiindca sum'a acéș'a nu e inea de ajunsu pentru acoperirea cheltueleuru congresuali și sinodali, asiá Ve postescu lubitiloru! sa nu pregetati a dá unulu séu doi cruceri și a conferi și din partea vistierieloru bisericesci spre scopulu amintitu, cari bani pre lângă consemnare acurata a contribuiiloru și contribuiitoriloru se voru administrá prin epitropii parochiali la scaunele ppesti, de unde apoi celu multu pana la joi'a din septamán'a luminata se voru asterne Consistoriului archidieceșanu epitropescu.

In sferșitu Ve sfatuiescu, că si la aleggerile acéștea nóve de deputati sinodali sa Ve purtati cu fric'a lui Ddieu, cu fratietate și bun'a întielegere, și Ve postescu sanatate statornica de a petrece sântele dile ale Paresimiloru, și apoi și sântele Pasci la multi ani.

Pre lângă care impartășidu-Ve binecuventare archierésca amu remasu

Alu Vostru alu tuturoru.

Săbii, din siedinti'a consistoriale țienuta in 18 Ianuaru 1873.

de totu binele voitoru

(L. S.) Archiepiscopulu și Metropolitulu.

Andreiu, m. p.

Suntu semne bune.

„Caletoriulu, carele merge bine se póte opri unu momentu nepedepsitu in drumulu seu; elu va ajunge ce-va mai târdiu, dara in fine elu e siguru ca va ajunge.“

Marcu Aureliu.

Avemu dinaintea noastră o epistola privata dela unu románu de inima, indreptata cu ocașiunea anului nou cātu románu. Epistol'a acéș'a respira simtiementele cele mai salutari pentru natiunea noastră, simtieminte cari esprima dorinți'a ce amu avutu noi și partea cea mai mare a romániloru, de o întielegere și procedere solidaria in afacerile noastre nationali politice.

„Postescu bune amice“ se dice in epistol'a din cestiune, „cu tóta sinceritatea, că anulu nou sa fia și pentru natiunea noastră iubita cu multu mai fericitu, decātu a fostu anulu 1872, asiá incātu țienendu-ne Ddieu și ajungendu sferșitulu anului celui nou, sa putemu cu mai multa bucuria, reprivi asupr'a rezultateloru decum primimu acum la rezultatele dureróse ale anului expirat!“

Mai departe se dice in acéșia epistola, ca sa dea Ddieu „că la ajanulu anului nou tóta inteliginți'a romána, toti carturarii románi, sa-si traga sém'a și sa-si critice severu faptele loru din anulu expirat și sa pasiésca in anulu noi cu acea voia firma, că gresielele comise, séu detorintiele o m i s s e sa se nisuiésca a le repará dupa putintia și indeplinésca cu conscientiositate și in fine, că nepasarea, ambitiunile vane, interesele personale, invidiarea meritulu inițiativei de alții etc. etc. sa se prefaca in zelu adeveratu nationalu . . . .“; . . . . „in causele nationali sa fimu unu trupu și unu sufletu“, că sa nu mai fimu „numai nisce unelte de jucarie in mán'a altor'a“ . . . .

In desu mentionat'a epistola vedemu apoi improspetata ide'a unui congresu nationalu, dela care dice inse ca numai atunci aru sperá ce-va bine, cându acéla aru fi compusu de asiá, că sa se póta privi de o adeverata reprezentatiune a natiunei și va constá incātu e possibile din ómeni independinti și cari postponu interesulu loru privatu interesulu comunu.*)

Din acéste trasuri cardinali ale epistolei se vede ca puterea ideiloru sanetóse, in ceea ce privesce caus'a nationala, și face drumu printre tóte pedecile câte i se opusera, și acéi ce au purcesu dupa ideile cele sanetóse au pututu sa stea unu momentu in locu, dara mai târdiu totu ajungu la țient'a loru.

Comitetulu nationalu din Săbii, (pre carele acum si „Gazel'a Transilvaniei“ lu recunóșce, facendulu respunsabile chiaru și pentru iregularitátele comise cu ocașiunea aleggeriloru in districtulu Fagarasiului, din partea celoru ce se dechiarasera a urmă altu programu), póte sa aiba celu putienu satisfacițiunea, ca a staruitu și pu-

* Aru fi fostu că sa amintimu și de propunerea ce se face in epistol'a desu memorata pentru o intruire a redactoriloru, dela carea din urma noi inse nu putemu așteptá o indreptare a lucruriloru, pana cându indreptarea nu se va face de alți factori mai normativi ai natiunei.

temu dice, a pregatitu calea câtra intrunirea inteligentiei, române într'unu congressu, carele, deca s'au paralisatu atunci, astadi lu vedemu reaparându de nou că unu postulatu alu salutei nóstre natiunali.

Dara nu numai atât'a. Vedemu și in cele lalte diurnale ale nóstre aparându pareri favorabili ideei de o contielegere și acést'a ne starnesce sperantie frumóse de unu venitoriu mai suridietoriu și inca in tempulu celu mai de aprópe.

Dupa parerea nóstra nu aru mai trebui perdutu tempulu, ci din tóte puterile nisuitu câtra o inielegere, inse pre basea cea mai pura a sinceritáției de a ne puté intielege. Si aci aru trebui sa conlucre și betráni și teneri de o po-triva, cá dorintiele ce se exprima in corespundintie private și in cele publice din foile nóstre natiunale sa nu remana numai nisce pia desideria, ci sa se incorporeze și sa misce carulu natiunali din noroiulu in care cu durere lu vedemu cu totii inglodatu.

Punctele de manecare, de-si astadi diferite la parere, nu ne-arú intimidá nici decum chiaru și cându aru fi ele mai reale; cáci intielegerea tocmai spre acelu scopu este, cá sa se lamurésca odata ceea ce este bunu și acceptabile in procederea aপরার intereselor nóstre natiunali.

Incheiámu pentru acum aceste siruri cu speranti'a, ca semnele ce le vedemu suntú totu atátea simptome de o parasire a stagnárei de pâna acum. Incheiámu cu speranti'a, ca a petrunsu inimele tuturor româniloru de buna credintia convingerea de a lucrá și a nu mai lasá cá evenemintele sa se gramadésca asupr'a capetelor nóstre pâna nu vomu mai fi in stare sa ne miscámu din locu.

Esamenele semestrali din a. c. scolasticu se voru incepe in Institutulu nostru archidiececanu teologicu-pedagogicu Joi in 25 Ianuariu.

FOISIÓRA.

Contr'a-critica.

la

Critic'a dlui I. M. Moldovanu.

(Vechi'a Metropolia de N. Pope'a)*)

Motto: „Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas.“

Amicu 'mi e Plafone, amicu 'mi e Socrate, dara mai amicu 'mi e adeverulu.

Marturisescu, ca asceptámu, ba doreamu chiaru o critica asupr'a opului: „Vechia Metropolia ortodocsa romána a Transilvaniei, suprimerea si restaurarea ei“ — de óre-ce insumi dísei in prefatiunea la acést'a carte, ca nu amu altu scopu inaintea ochiloru, decâtu curatu numai a d e v e r u l u i s t o r i c u , si ca „sciu pré bine, ca si opulu acést'a, cá tóte operele omenimei, inca nu va fi infatisiáundu vre-unu ce perfectu in sine, — cáci unde se si afla ce-va perfectu in lume? — dara credu totu-odata, ca cei ce voru mai scrie dupa ast'a in acést'a materia, se voru adoperá de buna séma a-lu

*) Abiá acum'a, in 30 Decembre st. v. 1872, ajunse la cunoscenti'a publicului „Critic'a“ dlui I. M. Moldovanu intréga, inceputa in nr. XXXV. din 25 Maiu 1870 si terminata in nr. XL. din 25 Novembre 1872 ai „Archivului“, durandu asiá dara aprópe la trei ani de díle!

De aici se va convinge, credu, fia-cine, ca pâna acum, pre lângá tóta bun'a vointi'a, 'mi fu preste putintia de a responde, respective de a mi sustiené si operá parerile si convingerile depuse in „Vechi'a Metropolia etc.“, fatia cu acea critica.

A-si fi doritu, cá si acést'a „Contr'a-critica“ sa se fia publicatu in aceeași foia, in care se publica si critic'a; dara, fiindu ca „Archivulu“ ese fórte neregulatu, incátu in doi ani, adeca din Oct. 1870 pâna in Noemyre respective pâna in finea

Proiectele de legi finantiali anunciate de câtra ministrulu de finantie Kerkapoly suntú gal'a si dupa „P. Ll.“ voru fi in curându puse pre mes'a dietei spre desbatere. Proiectele privescu d a r e a v e n i t u l u i s i a c a s t i g u l u i p e r s o n a l u . Legea dárei de venitu preciséza mai de aprópe minimulu contributiunei de felulu acést'a. Dela arendári se voru plati 2½% din arend'a intréga. Advocatii, medicii si inginerii voru plati 12—20% din chiri'a locuintieloru lorú socotinduse aci si localulu in care lucra. Comerciantii, industrialii si proprietarii de scóle voru plati 15—25% si preste acést'a si 5% din chiri'a localulu de afaceri. Professionistii in comune cu contributiune de case de trei clase voru plati 4 fl. afara de acést'a pentru fia-care ajutoriu (sodalu) 2 fl., in comune cu contributiune de case urcata voru plati 6 fl. si pentru fia care ajutoriu 3 fl. Repartitiunea si manipulantieunea se va simplificá. Regimulu sperédia ca prin procederea acést'a va profita preste preliminaru unu superplusu de 1,800,000 fl. — Proiectulu carele privescu darea din cástigulu personalu deosebesce trei clase: clasa prima o constitue cei ce au o casa, gradinari, lucratorii pre dí si servitorii. La tiera séu pre sale platescu acést'a 1 fl., la cetate 2 fl. Lucratori in fabrici si sodali platescu de dóue ori mai multu. Class'a a dóu'a o constitue: agronomii, proprietarii de case, acést'a, deca au platitu anulu trecutú mai putienú cá 35 fl. contributiune, platescu 2 fl. si pentru fia-care membru de familia 1 fl. Class'a a trei'a o constioie cei ce platescu dári mai mari. Contributiunea acestor'a cresce cu 6% preste cea din anulu trecutú, nu trece inse preste maximulu de 30 fl. — Superplusulu ce se speréza de aici aru fi cam 600,000 fl.

Imperatulu Germaniei va visitá in Aprile a. c. pre imp. Rossiei in St. Petersburgu, de acolo voru veni ambii la espusetiunea dela Vien'a, unde se voru intálni cu imp. Austro-Ungariei.

Reflessiuni la § 6 lit. d din proiectulu celu nou de lege pentru scólele medie.

Cestiunea invetiamentulu este o afacere prea importanta, decâtu sa potemu trece cu vederea, ori ce se intempla pentru resolvirea ei, cáci de aci depinde progresulu séu regresulu unui statu. Cestiunea invetiamentulu nu este numai afacerea mi-

mai indepliní dupa mesur'a isvóreloru, ce li voru stá la despusetiune.“

Dara marturisescu si aceea, ca eu asceptámu, cá o atare critica la o carte, a cárei'a insemnate vediu ca si d. I. M. Moldovanu inca o recunósce, sa fia cum se cuvine: sincera, nepartiale, derépta — libera de tóta patim'a si de totu necesulu.

E bine! Dupa ce mai multe diurne si foi natiunali si dederá parerile, si inca favorabili, asupr'a opului din cestiune: d. I. M. Moldovanu *) incá-i 'si luá ostené'l'a a-lu supune — numai in parte — in nr.ii XXXV. XXXVII. XXXVIII. din 1870, apoi XXXIX. din 1870—1 si XL. din 1871—2, ai „Archivulu“, la o critica formale, si inca, cum insusi díce, la o critica pura literaria.

Pâna incátu d. I. M. a corespunsu acestei detorintie literarie in speciale, si detorintieloru unei critice in generale, va sa díca, pâna incátu d. M. in critic'a sea acést'a s'a tienutu strinsu de terenulu literariu, ce si-'lu prefipse, a satisfacutu recerintieloru pure literarie, — incátu acela'si a observatu sinceritatea, nepartialitatea, dereptatea, conditiuni esentiali ale unei critice adeverate? se va vedé din cele urmatórie.

Aci observu numai atât'a in generalu, ca d. M. in critic'a sea acést'a pré putienú se invertesce pre terenulu literariu, ci mai multu pre celu confessiunale, incátu 'mi vine a díce, ca critic'a d-lui in

lui Decemvre 1872, esira numai chiaru doi numeri, si fiindu ca in nr. ultimu alu acelei foi ni se anuncie, ca in venitoriu totu numai la câte dóue luni va aparé unu numeru, incátu celu putienú alti trei ani s'aru recere pâna a vedé lumin'a si contr'a critic'a mea, de nu si mai multi fiindu ce-va mai lunga: me vediu constrinsu a o dá publicitáției in modulu de fatia, remanendu cá la tempulu seu sa o tramitu si on. redactiuni a „Archivulu“ spre publicare pentru cei ce au cetitu critic'a.

*) Dlu Moldovanu e profesoru in Blasiu si colaboratorulu la „Archivulu“.

ministrulu séu a dietei, ci la resolvirea ei este obligatu sa contribuie fia-care omu, care se ocupa de crescerea tinerimei, si vice-versa ministrulu de instructiune avendu in vedere promovarea invetiamentulu, 'si implinesce numai sacr'a detoria, deca nu ignoréza si nu despretiuesce cu totulu vocile, ce se radica in privinti'a acést'a.

Escelenti'a Sea, actualulu ministru, de culte si instructiune publica domnulu Trefort, indafa ce a fostu investitu cu portofoiulu, a si luatú initiativ'a pentru o nóua organizare a invetiamentulu si conchiamându mai multi barbati de capacitate, tienú câte-va conferintie si se consultá in modu confidentialu despre principiile, care sa se iá de basa la crearea unui nouu proiectu de lege pentru organizarea scóleloru medie (gimnasiale si reale). Acestu proiectu s'a si compus si in dílele trecute se asearnú consiliulu de instructiune (Unterrichtsrath) spre desbatere, care luându-lu la pertractare paragrafu de paragrafu, 'lu primí cu unele modificatiuni.

Noi salutaramu cu bucuria si aprobaramu initiativ'a inaltulu ministru pentru o nóua organizare a invetiamentulu, cáci erá tempulu supremu pentru delaturarea unoru lacune, care cá nisce pete negre turburá lumin'a sciintieloru, dara elaboratulu de fatia ne inmortentá tóte sperantiele, cáci i lipsesce tocmai aceea, ce trebuie sa aiba — libertatea invetiamentulu.

Cetindu acestu elaboratu ne aduseramu aminte de asemenarea cea nimerita, ce o facú renumitulu profesoru Dr. Lazarus din Elveti'a cu ocaziunea jubileulu de 500 de ani a Universitáției din Vien'a; elu asemená unu statu, care restringe libertatea invetiamentulu cu carausiulu din anecdota, care avendu sa urce unu dealu, impedecá carulu indafa la suisiu, si 'si facú urcarea impossibila.

Asiá se intempla si la noi, se restrengé libertatea invetiamentulu, se impedeca si ingreniéza promovarea si latirea culturei. Pentru ce? Sontemu noi cei de sub corón'a St. Stefanu intr'o stare atâtú de infloritóre in privinti'a invetiamentulu? N'avemu decâtu sa luámu datele statistice in mâna si ne vomu convinge ca starea nóstra e pré precaria prea trista, si ca avemú inca multu pâna in verfulu délului. —

Scopulu nostru de asta-data nu este de a face o critica minutiósa asupr'a intregulu proiectu; ci

locu de pura literaria mai potrivitú s'aru fi potutu numi: pura confessionale.

Din caus'a acést'a, a-si fi potutu dóra si eu trece cu vederea dísa critica a d. I. M., precum facura si alii, cari inca se bucurara de atari critice asupr'a opuriloru lorú, din partea numitulu domnu; dara in fine credendu ca nu este bine a lasá sa tréca de bani buni astfelu de pareri, pre cátu de eronate pre atât'a de tendentióse, intr'unu obiectu atâtú de momentuosu, me vediu indemnatu a-mi face contr'a observatiunile mele.

Voiu urmá deci firulu criticei in ordinea, in carea aceea se publicá in numerii amintiti ai „Archivulu“.

In nr. XXXV. din an. 1870. alu vumitei foi, d. M., dupa ce amintesce mai întâiu despre valórea criticei preste totu, si a criticei sele in particulariu, — dupa ce espune tabl'a de materia a opului: „Vechi'a metropolia etc.“ si aréta scrietorii de cari autoriulu cártiei se folosi intru adunarea materialulu, — dupa ce ne arata, ca intru facerea unei istorie dóue lucrari de capetenia suntú: eulegereá documentelorú, si prelucrareá lorú, si dupa ce in fine atestédia si d-lui celu putienú ca: „Autoriulu Vechiei metropolii face publiculu nostru unu servitiu prea bunu colegendu si asiediandu la unu locu aceste lucruri imprasciate prin cárti in parte prea rari si pentru aceea inaccesibili“ obiectédia apoi aceluasi autoru:

ca nu a numitu deplinu titlulu opuriloru, din cari scóte documentele sele, si nu a indicatu pre totu loculú si paginelu, de pre caricitéza;

ca documentele citate in vechi'a metropolia nu se reprodusera, tóte dela celu dintáiu pâna la celu din urma, in limb'a originala;

ca acela'si, de-si a urmaritu cu multa atentiune scrierile si opurile diversiloru autori de-

ne marginimă deocam-data numai pre lângă unele reflecțiuni asupra § 6 lit. d care prescrie, ca

in clasele superioare gimnasiale și reale au să se propună toate obiectele exclusiv numai în limbă magiara.

Deciziunea acésta este sentința de mörte pentru dezvoltarea și înflorirea națiunilor nemagiare în specie și un impediment enorm pentru înaintarea culturii în statul magiar în genere.

Deci vom cercetă mai întâi temeiurile motiunilor pre bas'a căror'a s'a adus acésta deciziune și apoi vom demonstră, cumca ea este în contr'a principiilor pedagogice.

Domnul F. Toldi pretinde într'o cuvențare emfatică, ca în toate scólele medie din statul ungureșu trebuie să se propună obiectele în limbă magiara din motiv, ca ori-ce omu ocupa unu postu publicu are trebintă de limbă magiara. Motivul acésta lu reducem numai la amplexi de statu, și astu-feliu aru avea loc la desbaterile asupra invetiamentului din scólele medie numai atunci, cându scopul acestor'a aru fi exclusiv de a ne cresce amplexi de statu; însă scopul scóloru medie, chiaru după cum l'a statorit consiliul de instrucțiune în cap. I § 2. este cu totul altul, și prin urmare motivarea domnului F. Toldi nu are loc.

Decă ea totu-si se iá în considerațiune cu privire la amplexi de statu, atunci potu cu totu dreptul și profesorii de teologia, de medicina, filosofia și profesorii dela toate specialitățile tehnice și vina cu pretensiuni de felulu acesteia că la invetiamentulu din scólele medie să se iá fia-care facultate și fia-care specialitate de sciintia în deosebite considerațiune. Tocm'a pentru că sa nu se dea ansa la astu-feliu de pretensiuni speciale, să iá de regula în vedere la fipsarea scopului scóloru medie, că scolarii, carii au depus maturitatea, să fia pregătiți în măsura egală pentru fia-care specialitate. Acésta și nimicu mai multu conține chiaru și scopul fipsat de on. consiliu de instrucțiune. — Este apoi chiamarea și detoria scóloru superioare, a Universităților și a tehnicilor, că sa-si califică studentii în specialitățile respective și sa pretinda dela ei, ce voru vrea; prin urmare până la maturitate n'are statulu de a pretinde nimicu specialu; după maturitate este sânt'a lui detorie, că pre tenerii ce imbraci-

spre acesta materia: unu productu recente alu literaturii noastre, „Archivulu“ dlui Cipariu, l'a trecut de totu cu vederea.

La toate obiectiunile acestea eu pré pucine amu de a reflectă, căci ele mi se paru cu multu mai neesentiali, decâtu că sa póta detrage ce-va din valoarea opului cestionat. Scopul Vechiei Metropolii este adeverulu istoricu, și obiectiunile ce le face d. M., chiaru adeverate sa fia, nefiindu esentiali, nu-su în stare a clatină macaru câtu de pucinu adeverurile ce le coprinde în sine Vechia Metropolia.

Șicreamu și eu, ca titlii opurilor trebuiescu deplinu numiti, și paginile, de pre cari se citădia, indicate, și acésta credu ca amu și facutu cu o pré mica excepțiune, în v. metropolia.

Decă ici-colea acésta regula nu s'a observatu întocm'a, anumindu-se numai autorii respectivi în generale, apoi s'a urmatu astu-feliu din simpl'a cauza, căci amu presupusu, ca acei'a împreuna cu opurile loru sunt cu multu mai bine cunoscuti lectoriloru și eu deosebire celoru literati, decâtu sa se póta nasce vre-o dubietate din vre-o parte asupra loru. Căci cui dintre literati nu-i va fi cunoscutu d. e. unu P. Maioru? și decă toc'm'a aru avea voia vre-unulu a urmari, cum dice d. M., citatele intru fontănele originarie și a se convinge despre autenti'a lor, apoi întrebă: au nu va fi avendu unu atare literatu român cunoscutia deplina despre unu G. Sincai, P. Maioru etc. și despre opurile lor? Ce literatu român aru fi acél'a, carele sa nu cunósca aceste opuri?

Deci, cum dizei, astu-feliu de citate în generale, fără de numirea titlului, bá nici chiaru a opului, ci numai a autorelui și neindicarea unoru pagine, se facura ici-colea la vre-o doi autori, despre cari aveamu și amu presupunere fundata, ca lectorii au deplina cunoscutia, și si acésta s'a intemplat mai cu séma la unele pasagie mai lungi, unde voiám numai a indică, că si acei autori inca sunt de opiniunea relatata.

Ca nu amu reproducu documentele în limbă originala, ci în traducere română caus'a este, ca eu

siédia carier'a juridica, sa si-i faca deplinu corespundatori. —

Domnul Lubrich sustienendu propunerea de sensu o motivăza cu aceea, ca magiarii sunt pre indulgenti fatia cu alte nationalități și de aceea neglija dezvoltarea limbii loro. Ce ironia jace în motiunea acésta! Tóta lumea nemagiara striga și se vaeta de stricteti'a, ce se observă la impunerea limbii magiare și domnul Lubrich totu-si se mira de etichet'a și curtoasia magiara. Etichet'a și curtoasi'a acésta ni se pare tocmai că glum'a acélui'a din poveste, care deduse 9 pâlmi înainte de bataia.

La motivarea domnului Wenzel, că tenerii, carii vinu la universitate parte intempina însusi multe greutăți parte facu profesoriloru multu de lucru, reflectámu numai atât'a, ca acomparându greutățile, ce trebuie sa le sufere toti scolarii din gimnasiale și realele superioare, introducendu-se limbă magiara că limba de propunere, cu greutățile ce le intempina numai unii și prea pocini studentii la universitatea magiara, apoi greutățile acest r'a disparu și nu este nici dreptu nici logicu, ca pentru evitarea unoru greutăți mai mici, sa se impuna greutăți mai mari séu vorbindu matematicesce este dreptu și logicu ca pentru 10—20 de teneri, cari se duc la universitatea magiara sa se mortifice spiritulu și mintea la 100—200 de scolarii, siliti cugetă, a vorbi și a scrie în limbă magiara? —

Cu privire la pretensiunea domnului Wenzel, că și în clasele inferioare celu pucinu istoria și geografia patriei sa se propuna în limbă magiara din motiv, ca manualele române și serbesci falsifica istoria, de ore-ce inspectorii și directorii superiori, necunóscentu limbele respective, nu potu controlă manualele, ce se predau tinerimei — respundem numai atât'a, ca are guvernulu destui ómeni adepti și devoti din națiunile respective, carii și denuncie la momentu neesactitățile comise în astu-feliu de manuale.

Iéta motiunile, pre bas'a căror'a s'a adus acésta deciziune asupra, — motiuni, care au atât'a putere că sticl'a scósa din coptoriulu ferbinte, o simpla lovitura și s'a facutu prafu.

(Va urmă.)

soriendu pentru români, dintre cari prea pocini cunoscu limbele latin'a și germân'a, în care sunt scrise cele mai multe documente reproducute în vechia metropolia amu trebuitu sa me acomodédu după publiculu român, că sa întielega ce cetesce, și nu din contra, ce facendu-se adeca reproducendu-se documentele în limbă originala aceste aru fi remasu neintielese de partea cea mai mare a lectoriloru; iera că sa le fiu reproducu pre acelea, cum dice d. M., atâtu în originalu câtu și în traducere, deocam-data nu amu potutu face, căci cartea aru fi esitu inca pre atât'a de volumioasa. Ast'a se va poté face și în venitoriu: Quod differtur non aufertur. De altmintrea și alti scriitori urmara asemenea în asta privintia. Asiá d. e. în cronic'a lui Sincai au nu-su reproducute toate documentele numai în traducere română? Si dís'a cineva, până acum, ca aceea din asta cauza si-aru fi perdutu ce-va din valóre? D. M. inse observă, ca Sincai și scrise documentele separat, în originalu și traducere. Dara cronic'a lui, asiá cum o avemu astadi înainte-ne, formédia unu opu de sine statatoriu, și cu toate acestea vedem ca documentele dintr'ens'a sunt reproducute numai în traducere și nu și în originalu.

Ca în fine archivulu dlui Cipariu se trecu cu vederea în v. metropolia, iera-si va fi avendu caus'a sea fundata. Decă și aceea, că unu scriitoriu nu se provóca la unulu séu altu productu literariu, fóia literaria, inca se poté imputá de unu defectu alu opului? — Iasu sa judece altii. Insa din mirarea cea mare a dlui M. pentru ignorarea Archivului, carea dlui o accentuédia, dându-i s'pressionu în vre-o trei patru eschiamatiuni, s'aru vedé ca densulu aru fi mai aplecatu a atribuí acésta ignorare cine scie căroru intentiuni ascunse ale autorelui v. metropolii. Departe dela mine d. M., atari cugete sinistre! Eu amu respectatu și respectédu eruditiunea dlui Cipariu, dovéda despre acestea citatele cele multe din „Acte și Fragmente“, cari inca sunt unu productu literariu alu dnei seale. Nu m'amu provocatu inse la archivu, de-si lu amu și l'amu avutu dela inceputu, căci documentele referitoare la Vechia Metropolia, de cari avui lipsa, le aflai în „Acte și fragmente:“

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a din 21 Ianuarie a casei deputatiloru o deschide presedintele Bittó la 10 ore. Pre fotoliile ministeriali erau: Szlávy Tisza, Tréfort, Kerkapoly, Pauler, și Zichy.

Dupa atencicarea protocolului siedintiei trecute, se ascernu mai multe petitiuni private, și se facu interpelatiuni. — Ministrulu de comunicatiune L. Tisza presinta raportulu seu despre înaintarea de până acum în regularea Dunărei la Bud'a-Pest'a; care raportu se tramite comisiunei financiali. — Trecendu-se după aceste la ordinea dilei se continua desbateru bugetului.

Ischvartz constatéza ca conceperea senurategiloru deputati despre starea financiale a țierei divérgeza fórtu. Unii tienu starea de totu desperata, altii o considera de indestitutóre, inse și cei din urma recomanda cea mai mare crutiare pentru viitoriu. Adeverulu póte ca va jacea la midilocu. Calea cea mai drépta pentru recástigerea ecilibului în economi'a statului e reform'a de contributiune. Acésta mesura aru micșorá spesela pentru scóterea contributiunei. Ca contributiunile trebuie sa se scóta cu spese asiá mari e o urmare a impregiurării, ca cea mai mare parte a populatiunei nu-si implinesce bucuros datorintiele cetățienesci. În poporulu nostru mai nu esista sentiulu datorintieloru cetățienesci; a desceptá acestu sentiulu în popor e un'a dintre agendele nostre principali. (Aplause). Vorbitoriulu după ce mai afirma și lamuresce un'a-alt'a, primesce raportulu comisiunei financiali că basa, pentru desbateru speciale. — După ce mai vorbescu în siedinti'a de astadi la obiectulu dela ordinea dilei Fr. Pulszky, L. Csavolszky și Kautz se incheia siedinti'a, la 1 ora 50 minute.

Siedinti'a din 22 Ianuarie o deschide presedintele Bittó la 10. Pre fotoliile ministeriali erau: Szlávy, Tisza, Tréfort, Kerkapoly, Pauler și Zichy.

Dupa resolvirea formalieloru obicinuite se trece la ordinea dilei și se continua desbateru bugetului — Al. Nicolics tienu starea financiale a țiere de critica inse nici decum de desperata. Prin urmare trebuie sa se tientesca spre delaturarea causeroru acestor'u rele. Prim'a cauza jace în repartirea nejusta a sarcineloru comune. Austri'a se

Mai afirma d. M. mai incolo, ca materialulu adunatu în vechia metropolia, aru mai fi avendu și însusirea de a fi reproducu, precum se află în cartea, ce autorulu i-aru fi fostu mai îndemána; și acésta usertiune, voiesce a si-o intari cu decretulu regelui Mati'a cu d. Bud'a 1479, reproducu în v. metropolia la p. 22 inversiune română, citându-se acolo că fuintana P. Maioru, bar. Siagun'a și Docum. istor. de Leureanu; căci dice densulu, ca e mare diferentia între decretulu acél'a precum se afla în Maioru latinesce, și între versiunea română din ceilalti doi autori citati în v. metropolia.

Fia convinsu d. M. ca n'a gacitu, de-si póte i se va fi parutu ca are spiritulu pitonicescu; căci eu amu avutu înainte-mi pre toti trei autorii citati de mine, precum i amu și adi cându scriu aceste și totu-si amu preferitu a me tiené de versiunea română și nu de originalulu latinu, din cauza, căci diferentia ce esiste între aceste două, adeca: „Ivanichik Metropolitanii Nandor Albensis“ cum se afla în originalulu latinu, și: „Ioaniciu Metropolitanulu Albeiluliei“, cum sta în versiune, — se deslusesce de sine de ajunsu prin însusi contestulu acélui decretu și anumitu prin cuvintele: „amu scutitu pentru toti tempii viitori pre toti preotii români de legea grecésca din Comitatu Maramuresiulu“ etc. Asiá dara aici e vorb'a în decretulu despre preotii români din Maramuresiu, despre cari ca s'aru fi tionsatu cându-va de metropolitanulu serbescu din Belgradulu turcescu, astadi serbescu, nu va crede nimeni, nici chiaru d. M.; ci va crede fia-cine mai curendu aceea ce ne adeveresce și regele Vladislavu prin cuvintele ce voru urmă la valo, ca ei, români maramuresieni se tieneau și erau subordinati metropolitanulu român din Ardélu. E cá si evidente, deci ca si în decretulu acésta alu regelui Mathi'a nu se întielege metropolitanulu Serbiei, ci celu din Ardélu, și ca în originalulu latinu numai prin eróre se potú veri „Nandor Albensis“ în locu de „Alb'a-Iuli'a.“

(Va urmă.)

imbogătesce din anu în anu, Ungaria totu serăcesce. Acesta e unu documentu evidentu pentru nedreptatea pactului financiaru. A două cauză a stărei noastre rele financiale jace în nepracticăveritatea și scumpetatea administrațiunei noastre. Regimulu sa ascărna unu planu pentru ameliorarea corespondențelor etc.

Mai vorbesce încă T. Prileșky, Ferd Horanșky și Ed. Horn; mai toti vorbitori depingă starea financiale cu colori negre, și facu imputări regimului; înse în fine primisecu raportulu comisiunei.

Siedinti'a din 22 Ianuaru a casei deputatiloru o deschide presedintele Bittó la 10 ore. Pre fotoliile ministeriale erau: Szlávy, Szende, Zichy, Trefort și Pauller.

I. Madarasz face cătra ministrulu de instrucțiune întrebarea, ca, de ore-ce invetiatorii scolarelor poporali sunt impedecati în chiamarea lor prin exercitiile de arme la cari se convoca pre totu anulu, n'are de cugetu a schimbă legea intr'acolo că invetiatorii scolarelor poporale sa nu se mai convoca la exercitiile de arme până ce fungéza că atari. — Ministrulu de instrucțiune Trefort replica ca recunósce momentuositatea afacerii atinse și ca invetiatiiloru scolarelor poporali trebuie sa se înlesnéscă implinirea deobligamentulu d'a militá; ministrulu promite a ascărna unu proiectu în afacerea acest'a. După aceea se mai facu și alte interpelatiuni înse de interesu secundariu și apoi ascărna ministrulu Pauller proiectulu de lege despre regularea procedurii criminale; care se va tipári mai întâiu și apoi tramite sectiuniloru. — După aceste se trece la ordinea zilei și se continua desbaterea generale a bugetului. — Ed. Horn și continua vorbirea începuta încă în siedinti'a trecută; în fine iá ministru-presedintele cuventulu pentru de a combate pre ante-vorbitori opositionali cu deosebire înse pre Moricz și Schvarz; cu ce siedinti'a de astadi se și încheia.

Zernesci, în Ianuaru 1873.

Proprietățile întrebărilor și tienut'a invetiatiiloru la răspunsurile scolariloru.

Domnule redactor! E unu adevėru nedisputabile, cumca în resortulu altoru postulate pedagogice, care condiționeza înaintarea și prosperarea unei scóle — cadu și proprietățile întrebărilor și tienut'a invetiatiiloru la răspunsurile scolariloru.

Déca însa vomu cercetá acest'a cu deamănuntulu, — apoi marturisindu adevėrul — nu putem a nu afirmá, ca încă și astadi în multe scóle poporali — întrebările ce se punu din partea respectiviloru invetiatori cătra elevii lor, — spre daun'a cea mare a invetiamentulu — sunt foarte defectuóse și nu corespundu nici priceperii acestor'a nici scopulu, la care voiescu a-i conduce.

Pentru suprimerea respective delaturarea macar încátu-va, a acestui reu, ce nu produce decât confusiune și stagnatiune, că sa nu dicu regresu, mi permitu a comunicá de asta data prin această prețuită fôia — onoratulu publicu, care se intereséza de cauz'a scolaria — urmatóarele observatiuni relative la tem'a susu citata, care, speru, ca nu le va ceti fără a profitá câtu de puțin de ele.

Scim, cumca invetiamentulu se pôte impartasi eleviloru mai cu sėma prin două forme principale, adeca prin form'a acroamatică sėu a espunerei neinterupte, carea se întempla cându invetiatiiloru desceptandu atentiunea eleviloru li vorbesce în continuu despre obiectulu, ce voiesce a-lu propune și asiá li comunica ideile, sentințele și adevėrurile; — și prin form'a erotematică cându tóte aceste se desvólta din mintea eleviloru prin întrebări din partea invetiatiiloru. Înse ambele aceste forme nu se potu aplicá la toti ramii de instrucțiune; ci form'a acroamatică se pôte aplicá cu succesu la sciințele naturali și istorice, iera cea erotematică la cele-lalte obiecte de invetiamentu despre care elevii posedu ore-care cunoscintiă.

Experiența ne demostrează ca în scólele poporali e mai avantajósa form'a erotematică decâtu cea acroamatică căci după acest'a ideile curgu rapede un'a după alt'a, și elevii mai mici nu-su în stare a le urmări cu atentiune continuă și a și le apropiá, pre cându după form'a erotematică, — în urm'a căreia invetiatiiloru pune întrebări la tóta construcțiunea, — elevii sunt ore-cum constrinsi sa fia totu atenti și sa cugete asupra acestor'a.

Amesuratú scopulu, ce mi-amu propusu, vomu

vorbí acum mai în specialu despre form'a erotematică sėu prin întrebare.

I. Mai înainte de tóte pentru că invetiatiiloru sa póta conduce prin form'a acest'a pre elevi la invetiatura, e necesariu, că elu sa scie din fundamentu limb'a maternă, în carea este de a se predá invetiamentulu, sa fia totu-dėun'a pregatitu la punerea întrebărilor și sa se exprime bine, căci la din contra cum l'aru pôte pricepe elevii cându elu însusi nu s'aru exprime cum se cade? Întrebările asiá dara din punctu de vedere gramaticalu trebuie sa fia:

a) Chiare. Chiara e întrebarea atunci cându elevii pricepu usioru fia-care cuventu și idea, ce jace în trens'a. Întrebarea d. e. „Ce constitué ființa omulu?” aru fi nechiara, pentru ca elevii încă nu sunt în chiaru cu cuventulu ființei, devine însă chiara, déca o exprimámú asiá: Din care părți consta omulu? Pentru claritatea întrebării se cere și aceea, că invetiatiiloru sa puna tonulu pre cuventulu, care exprima lucrulu principalu și sa o formuleze asiá că sa nu aiba întielesu ecivocu, asiá aru fi întrebarea: „Cine esci tu?” nechiara, déca se ceré răspunsulu „unu scolaru”, — pentru că tocmai asiá de bine aru pôte răspunde „unu copilu” dara se clarifica exprimandu-se asiá: „Cine esci tu, de ore-ce umbli la scóla?”

b) Simple. Simpla se numesce acea întrebare, carea nu pretinde delá copii decâtu numai unu răspunsu. Întrebările, care pretindu totu deodată două (sėu mai multe) răspunsuri se numesce duple, com e cea urmatória: „Putemu recompensá totu binele și pentru ce nu?” Simplicitatea întrebărilor e cu atât mai necesaria, cu câtu elevii sunt mai teneri și mai puțin desvóltați spiritualminte.

c) Scurte. — pentru că scolarii sa póta cuprinde întrebarea usioru cu mintea și sa răspunda la dens'a corectú. Déca invetiatiiloru mai adaoga și alte cuvinte superflue, ce nu se tienu strictu de întrebare ori o cercuscrie, atunci scolarulu nu scie la care sa-si puna mai multa atentiune și uitându-si întrebarea numai în vanu o a îndreptatu, — însă nici cuvintele necesare pentru de a exprime întielesulu deplinu nu trebuie omise. Asiá n'aru fi d. e. scurta întrebarea: „Cum trebuie sa fim și cătra ómenii acei'a, carii ne urascu și la tóta ocaziunea voiescu a ne vatemá și a ne face reu? — ci cercuscria, devine înse scurta déca o vomu exprime estu-modu: „Cum trebuie sa fim și cătra inimicii nostri?”

d) Usióre. Întrebarea sa fia usióra că elevulu sa răspunda fără o încordare pré mare a poteriloru spirituáli.

Întrebările grele tempescu poterea cugetatória a copiiloru și i descuragiéza delá răspunsu. De întrebări pré grele se considera tóte acelea, la care pentru de a pôte răspunde elevulu, trebuie sa întreprinda două operatiuni. Asiá aru fi d. e. întrebarea: „Ce numeru e acel'a, care e mai mare decâtu 30 tocmai cu atât'a, cu câtu 24 e mai micu cá 30? — pré grea, — pentru copii mici, de ore-ce elevulu până a întreprinde a două operatiune și a pôte formá numerulu 36, trebuie sa asemene mai întâiu 24 cu 30. Întrebarea înse sa nu fia nici de totu usióra că elevulu sa răspunda fără de nici o meditare, căci acest'a l'aru face distrasu și apoi dedându-se asiá, mai târziu nu aru fi în stare a răspunde nici la întrebările cele mai usióre. —

e) Varie. Întrebarea sa fia varia în expresiuni, adeca aceea-si întrebare sa se propuna mai adese-ori scambata și imbracata cu alte cuvinte, care dau totu acel'a-si răspunsu, pentru că astu-feliu elevii sa se deprinda la cugetare. Uniformitatea întrebărilor promovéza numai mecanismulu.

II. Tienut'a invetiatiiloru la răspunderea scolariloru. Delá invetiatiiloru sa pretinde că răspunsurile eleviloru sa le judece după cuviința și sa le foloséscă amesuratú scopulu. —

Răspunsurile, ce le primisecu invetiatiiloru delá elevii sei în urm'a întrebăriloru puse, precum e sciutu, sunt foarte diferite; câte odată adeca sunt bune și adeverate, câte odată necomplete, alta-data false și ridiculóse și de multe ori nu urméza nici unu răspunsu, dreptu aceea ele pretindu o deosebită tratare.

Déca răspunsulu e bun și adevératu atunci invetiatiiloru sa atribue lauda scolarulu, carele a răspunsu bine, sa cerce înse, ore din sciința și convingere a răspunsu sėu numai după cum a invetiatu din carte fără sa pricepa ceea ce a disu. Că sa póta scie acest'a invetiatiiloru sa schimbe

întrebarea astu-feliu încátu răspunsulu sa póta fi totu acel'a, și déca și a două-óra a răspunsu bine, atunci pôte fi convinsu ca elevulu a priceputu obiectulu.

Déca răspunsulu e necompletu atunci invetiatiiloru trebuie sa conduca pre elevi prin întrebări nóue acomodate și ce mai lipsesce sa întregéscă și sa exprime totu sensulu, ce jace în întrebare.

În casu cându răspunsulu e falsu, invetiatiiloru sa mai repeteze odată întrebarea, că sa se convinga despre cauz'a răspunsulu celui reu, și déca se va convinge ca cauz'a jace în nepriceperea obiectulu, atunci sa-i puna întrebări mai usióre la care potendu răspunda bine sa-i puna apoi din ce în ce întrebări ce pretindu o cugetare mai seriósa. Presupunendu ca unu elevu aru răspunde la întrebarea: „E fia-care medilocu bunu prin care cine-va sa-si ajunga scopulu?” cu „dá” atunci sa-lu mai întrebe: Tu faci bine, déca dai celui lipsitu unu ajutoriu sėu unu daru, bunu e înse mediloculu, déca iei delá unulu cu nedreptulu și aceea dai altui'a? La această întrebare va vedé elevulu îndată ca a răspunsu reu.

Déca răspunsulu e ridicolus invetiatiiloru trebuie sa trateze cu crutiare pre elevulu nepriceputu și sa fia seriósu că nu cum-va, risulu ce aru prorompe sa devina generalu. În casulu acest'a sa-i mai repeteze odată întrebarea facendu-lu atentu că sa cugete mai bine. Pentru de a impedecá risulu, sa scóta din răspunsulu ridicolus, ce e bunu, nefiindu posibilu, acest'a, atunci sa cerce alu suprimu prin aceea că se întórece îndată cătra risatori cu întrebări mai grele.

Déca însa nu urmédia după întrebare nici unu răspunsu, atunci cauz'a jace ori în hebecu și sfial'a copiiloru, ori în lips'a atentiunei, ori în aceea ca întrebarea a fostu prea grea. În ast-feliu de impregiurări invetiatiiloru sa puna aceeași întrebare încă odată, sa îndemne pre scolarulu hebecu și sfiosu la cugetare și sa-i insuffle curagiú. Pre celu neatențu sa-lu admoneze cu cuvinte aspre înse nu deonestatorie, iera déca întrebarea a fostu prea grea, sa o usiuréda, că estomodu pre elevulu prin întrebări mai usióre, sa-lu conduca la aceea, ce trebuie sa răspunda.

Acum înainte de a încheia acestu articlu, care dóra și până aci a fostu pré lungu, — mai atragu atentiune onoratiloru frati de cariera asupra urmatóreloru regule scóse din esperanția și constatate de bune.

La răspunsu invetiatiiloru sa faca pre elevi că sa repetedie și ei întrebările, căci acest'a li ageresce atentiunea, li exercéza memori'a și ce este mai importantu li asigura unu exercitiu bunu de vorbire, că mai departe, sa răspunda cu tonu înaltu pentru ca sa auda răspunsulu și elevii cei mai departati. Cându i provóca la răspunsu sa nu tienu o ordina anumita, ci odată sa provóce pre unulu, altadata pre altulu căci déca observa, ca invetiatiiloru i provóca după ordine, ei numai atunci se voru pregati, cându va veni rândulu la ei că sa răspundă și numai atunci sa i provóce după ce a pusu întrebarea că asiá sa fie siliti toti a meditá asupra întrebării, mai încolu sa nu pretinde că sa răspunda îndată după întrebare, ci sa-i lase timpu cá sa cugete, căci numai asiá va putea răspunde bine, sa nu i înlesnéscă răspunsulu prin aceea, ca pronunciá singuru cuventulu celu d'antăiu, nici sa-i concéda că aceea, ce a disu odată sa mai repetedie, în fine déca nu s'a folositu de cuvintele din manualu sa nu lu dogenéscă, de ore-ce prin aceea elevulu a doveditu ca a priceputu aceea ce a disu și asiá ostenéla lui va fi încoronata de sucesulu doritu.

Bartolomeiu Bude.
Invetiatiiloru primariu.

Varietăți.

* * * Diurnalele din România publica concursu pentru acei artisti, cari se voru îngagiá a constitui monumentulu lui I. Heliade Radulescu.

Insciințiare.

Deschidendu-se în 1 Martiu a. c. în institutul reg. de mositu din Sabiu cursulu de instrucțiune pentru mósie, candidatele de mositu de nationalitatea romána și nemtiéscă sunt provocate a se însinúa până la terminulu indicatu la subscripsulu spre a fi primite în cursu.

Sabiu 1 Febuaru 1873.

Dr. Lukacs Mikulicz
Profesoru ord. de mositu.

(1-3)